

RUDOLF PLAJNER – MUŽ, KTERÝ SELHAL?

Osudové okamžiky muže, o němž si většina pamatuje to poslední. Třicet let po jeho smrti je třeba připomenout i to, co bylo před tím.

ROMAN ŠANTORA – BOBO

Je zvláštní, jak často si s lidmi spojíme jejich poslední skutky, které často přebijí vše ostatní. Rudolfa Plajnera (5. 4. 1901 – 23. 6. 1987) většina oldskautů pamatuje jako posledního náčelníka z let 1968–70. Jako ikonu, jehož památná věta „zůstaňte u dětí“ doznala naprosto rozdílné interpretace, ale byla zásadní pro rozhodování, co dál, když Junák skončil. Pro dnešní generaci činovníků toto období zpřítomnil letošní dokumentární film *Skauti bez lilie*, ze kterého Plajner vychází spíše jako muž, který selhal. Jeho obraz by ovšem neměl zůstat takto jednostranný.

Foto: Skautský archiv

Rudolf Plajner v letech dvacátých.

Rudolf vyrůstal v rodině krejčího v Prostějově, kde ho ke skautingu už v roce 1916 přivedl mladý básník Jiří Wolker. Při studiu učitelství v Praze počátkem 20. let se seznámil s mnoha osobnostmi Svazu a začal se angažovat i na celostátní úrovni. Od roku 1932 jako zpravodaj náčelnictva, v roce 1939 se z postu místonáčelníka stal

„z moci úřední“ náčelníkem, kterým zůstal až do zrušení Junáka v roce 1970, de facto do své smrti. V jeho životě najdeme minimálně čtyři klíčové okamžiky, kdy musel projevit velkou odvahu.

1920: PLAJNERŮV ČIN JUNÁCKÝ

Lednovým dnem kráčí kolem brněnské Svratky mladý Rudolf Plajner. Kouká na řeku, po které plují ledy, když v tom zaslechne slabý výkřik o pomoc a vidí několik topících se dětí. Strhává kabát a vrhá se do mrazivých vln. Chytá chlapce a děvče, jenže je nedokáže dostat na břeh, proud je znovu strhává. Až druhý pokus je úspěšný. V řece ovšem zůstává ještě další chlapec. Takže Rudolfovi nezbývá než se vydat zpět, prokřehlý a zraněný od ker. Chlapce zachytí, oba však na chvíli pohltní voda, nemají sílu se dostat ven, pomůže až přivolaný voják. Rudolfa odnesou vysíleného do blízkého domu, ale on po chvíli mizí. Zůstane po něm jen kabát se skautskou legitimací, která dobrý skutek, jenž chtěl skrýt, vynese na světlo. Ač odmítá všechny odměny, je mu uděleno první vyznamenání *Za čin junácký* a prezident Masaryk mu věnuje signované stříbrné hodinky s datem 17. ledna 1920.

1940: NABÍZÍM SVŮJ ŽIVOT

Náčelník Junáka z moci úřední, Rudolf Plajner, kráčí se svým protějškem náčelní Vlastou Koseovou, vzhůru po schodech pražské Pečkárný – sídla gestapa. Kroky jsou pomalé a nejisté, ale musí, ne z vnějšího příkazu, ale z vnitřní povinnosti. Jdou nabídnout své životy za život B. Řeháka, internovaného velitele Junáka, kterého si nacisté vzali, s mnoha dalšími českými vlastenci, jako rukojmí. Neuspěli, o výměnu není zájem. Schází dolů... možná s trochou úlevy, ale především smutku. Bohuslav Řehák prožil válku v koncentračním táboře Buchenwald, ale přežil a vrátil se. Rudolf Plajner byl v průběhu války několik měsíců internován za odbojovou činnost. Manžel Vlasty Koseové a také skaut Jaroslav Kose je za odbojovou činnost v roce 1942 popraven.

Foto: Skautský archiv

1948: FACKA ZA 600 PADLÝCH SKAUTŮ

Jen o osm let později opět vchází Plajner s Vlastou Koseovou do vládní budovy, tentokrát na vyžádání. Vstříc mu jde jeho známý, komunistický představitel A. Čepička, který zítra vymění ministerstvo obchodu za spravedlnost a stane se představitelem nejhrubšího útlatku. Snaží se po dobrém oba přimět, aby podepsali přihlášení Junáka k Národní frontě. Jejich neochota se podřídit mu žene rozčilení do tváře, neudrží se, křičí „skauti neudělali nic pro osvobození republiky“ a přidává k tomu dvě facky na Rudolfovu tvář. Asi nečekal, že jednu dostane zpátky s vysvětlením „ne za sebe, ale za těch více než šest set padlých a umučených skautů“. Plajnera čeká několikaměsíční internace, ale kupodivu ne odsouzení a lágr, jako mnoho jiných bratrů a sester, „jen“ potupné překládání z jednoho učitelského místa na druhé.

1968-70: NOVÝ NÁDECH, ALE S OBAVAMI

Opět studený leden, Rudolfu Plajnerovi je 67 let a kráčí na pohřeb muže, za něhož před desítkami let šel nabídnout svůj život – Bohuslava Řeháka. Znovu si opakuje slova pohřební řeči připravené k přednesu. Když dochází ke strašnickému krematoriu, je překvapen počtem skautů a skautek. Osmělí pohybu ve společnosti, po dvou dekádách zákazů, připnuli na své kabáty omšelé lilie a ti odvážnější vyndali ze skříní svůj vetchý kroj. Už není tak statečný, má obavy ne za sebe, ale za všechny

ostatní skauty. Cítí za ně odpovědnost a bojí se nových popravišť a věznic. Proto když přijde na přetřes obnovy skautingu, je opatrný, pro hodně z nich, zvláště mladých, až moc. Socialismus s lidskou tváří mu není cizí, spíše naopak. I proto nakonec souhlasí a plně se oddá nadšení z druhé obnovy. Stává se ikonou – Tátou, náčelníkem, ke kterému všichni vzhlíží a on se bojí je nezklamat a hlavně neublížit. Stáří je opatrné a ruská okupace zasadí novou hlubokou ránu jeho odvaze. Proto vrství další a další kompromisy a pod nátlakem stranické skupiny se smíří s ukončením skautské činnosti. Obavy z přicházejících perzekucí ho vedou na sedm let do Ústřední rady Pionýra, možná i s vidinou, že něco změní či zachrání. Na sklonku života se naplno obrátí do minulosti. Napíše 14 samizdatových knih z historie junáctví. Umírá před třiceti lety, v roce 1987.

Rudolf Plajner jistě nebyl muž bez chyb, jako nikdo z nás. Jeho postoj v a po roce 1970 zanechal na českém skautingu nezacelený šrám. Ale není správné vnímat ho pouze pohledem poslední dekády života. Již od mládí byl mužem velmi statečným, ale příznem si, kdo z nás by dokázal na svých bedrech nést tíhu 20. století a nikdy ani trochu nezeslábnout.

Foto: Skautský archiv

Rudolf Plajner, rok 1971.

NAVŠTIVTE VÝSTAVU O ŽIVOTĚ R. PLAJNERA

Více se s životem R. Plajnera můžete seznámit na výstavě ve Skautském institutu v Praze od 17. 11. do 31. 12. 2017

Odkazy na dílo R. Plajnera, texty o něm, unikátní rozhovor s jeho synem a další naleznete na www.skautskyinstitut.cz/plajner